

Röster från en salong

Pia Laskar och Ingrid Svensson (red.): *Salongsberusat*. Älvsjö, Charlie by Kabusa 2011 (204 sidor)

Under 2003–2005 anordnade det queerfeministiska kaféet Copacabana i Stockholm en föredragsserie med namnet Litterära salongen. Inspirationen kom från Natalie Barneys parisiska 1920-talssalonger men hade bredare ambitioner: man ville skapa ett öppet och inkluderande rum för kultur, föreläsningar och möten för alla som ville vara med. Antologin *Salongsberusat*, i redaktion av initiativtagarna Pia Laskar och Ingrid Svensson, samlar texter från serien, en brokig blandning av akademiskt och litterärt.

Formgivningen andas 1920-tal och salongstänk, det är tjugigt, rött och draperat. Syftet är att presentera Salongen och dess dynamik för såväl före detta besökare som för oss som aldrig var där. Merparten av bidragen är lättsam litteraturhistoria, homoklassiker som presenteras för en bred publik. Det är trevligt och initierat men ojämnt och ibland ytligt – det är tyvärr bara i undantagsfall som bidragen bränner till.

En av de texter jag uppskattar mest är Jenny Tunedals ”Steinprat”

om Gertrude Steins ”självbiografier” *Alice B. Toklas självbiografi* och *Everybody's autobiography*. Tunedal blandar berättelsen om Steins liv med hennes skrivande och beskriver hur Stein använder språket för att skapa sig själv och samtidigt blotta språkets auktoritet. Det är en text skriven med stor kärlek till Stein och Steins språk, och det är en kärlek som smittar av sig. De bästa bidragen i *Salongsberusat* – och kanske i alla antologier av det här slaget – ger smak för mer, skapar ingångar till vidare läsning. Detsamma gäller Annika Ruth Perssons jämförelse av Klaus Mann och Hannah Arendt och deras böcker *Mefisto* och *Rahel Varnhagen*; Jonas Ellerströms beskrivning av hur Vilhelm Ekelund (inte) positionerade sig som homosexuell i en homofientlig tid; och Kristina Fjelkestams introduktion till den lesbiska klassikern *Charlie*, dess samtid och den litterära och sociala konstruktionen av lesbiskhet under svenskt 1930-tal.

Texterna i *Salongsberusat* är som regel skamlöst homopeppiga, och ska väl så vara också. Salongerna handlade ju om att skapa en fristad, ett rum för solidaritet och trygghet i kraft av gemensamma erfarenheter och en gemensam historia. Som till exempel Pia Laskars underhållande ”L-ordet” om ordet lesbisks historia – från att ha betecknat ett murarverktyg (med ursprung på ön Lesbos) till dagens identitetspolitik och förkastande av identiteter. Det är rolig läsning, och samtidigt smart och kunnigt. Två bidrag i *Salongsberusat* diskuterar tidigare forskningsförsök att heterosexualisera homoikoner: Lisbet Stenberg i ”Selma Lagerlöfs tidiga dikter” och Eva Borgström i ”Släpp ingen jävel över bron!” om Sapfo och drottning Kristina. Borgström visar hur Sapfo ”avlesbifierats” (hon skriver: ”Ordet ’avlesbifiera’ existerar inte enligt ordböckerna, men borde kanske göra det eftersom det betecknar en så vanlig företeelse.” s. 118). En mycket underhållande läsning gör Borgström av två då (2006 och 2008) nyutkomna biografier över drottning

Kristina, där författarna nära på slagit knut på sig själva för att göra drottningen heterosexuell. Inom antologins kontext särskiljer sig Elisabeth Manséns bidrag "Oscar Wilde och den viktorianska moralen". Mansén diskuterar hur Wilde konstruerade sin identitet i relation till det viktorianska samhället, och tonar snarast ned bilden av Wilde som homoikon.

Salongsberusat innehåller fyra skönlitterära bidrag, tre som var ny-skrivna då de framfördes på Salongen samt två dikter ur Vilhelm Ekelunds *Hafvets stjärna* (1906) som publiceras med Ellerströms text om densamme. Hanna Hallgrens utdrag ur dikten "Välfärdsstaten" biter sig fast, och får mig att verkligen uppskatta formen för antologin; det tvära bytet från litteraturvetenskap till litteratur, hur jag som läsare hastigt kastas in i något annat, något oväntat. Det är svårare att motivera de två prosatexternas plats i boken: utdrag ur Mian Lodalens *Tiger* (2010) och ur Gabriella Håkanssons *Fallet Sandemann* (2002). Framför allt får de mig att konstatera hur orättvist det är med romanutdrag – det finns trots allt en anledning till att det blev en roman och inte en novellsamling. Mian Lodalens grupponaniscen ur uppväxtskildringen *Tiger* blir ytlig i sin kort-het. Utdraget ur *Fallet Sandemann* (2002) av Gabriella Håkansson sexualiserar tyg, kläder och en bedagad butiksinnehavare på ett sätt som först väcker intresse, men som utmynnar i en ganska klichéartad växling mellan torr beskrivning av muskulatur och sensuell om tyger.

Ett annat – icke skönlitterärt och intressantare – utdrag kommer ur Tiina Rosenbergs bok *Besvärliga människor* (2004). "Kvinnor och feminister" består till stor del av ett samtal mellan Rosenberg och Suzanne Osten om kvinnoteater på 1990-talet. Osten argumenterar för en medveten och radikal feministisk scenkonst, medan Rosenberg hävdar att kvinnoteater (det vill säga teater av, med, för

kvinnor) kan ha ett värde i sig – utan att vara konstnärligt nydande, radikal eller särskilt konstnärligt intressant.

Cecilia Parsberg bidrar med fotografier, WYSIWYG, som jag gärna hade sett att antologin hade gett lite mer information om – mer än namnet får inte läsaren. Bokens form, papper och tryckkvalitet gör sig heller inte riktigt för fotokonst. Mer lättillgänglig i bildgenren är serietecknaren Fabian Göransons scen från en av salongerna. Den går från Susanne Mobackers välkomponerade kafémeny till Ana Luisa Valdès läsning: "Jag kräks hela tiden, hela min kropp är tagen i besittning av denna permanenta verksamhet: att spy." Serien heter "När världen föll ner i kaffet" och det är en bra beskrivning av kontrasten mellan den mysiga Salongsmiljön och Valdès läsning. Texten som Valdès läste finns med i antologin på sidan efter serien, och beskriver fängelselivet i diktaturens Uruguay. Det är en stark text, beskrivningen av fängelselivet plågsamt realistisk och nära.

Direkt från Salongens inre kommer en mejlväxling mellan en av redaktörerna, Laskar, och Copacabanas ägare tillika Salongens kock, Susanne Mobacker, om utlovade recept från Salongen till antologin. Laskar tjarar och Mobacker slingrar sig, erkänner att hon inga recept har: "Och detta med nöttarten, den som sen hamnade med i Fabians serie, jag vet inte ens vad en tarte är. Jag och Erik tyckte att det lät fint med tarte och vi tänkte att det var en platt kaka och så gjorde jag en platt kaka och nu är den platta kakan tillbaka. Vad ska jag göra?" (s. 166).

Det är en del av *Salongsberusats* charm att den samlar det pratiga med det högravande, det snabbt påkomna med det genomarbetade. Men stundtals önskar jag att man hade lagt lite mer tid på att bearbeta bidragen innan publicering. Korrekturläsningen bris-

ter ibland, och det är svårt att skriva lättsamt utan att det blir för-
enklat, kanske ännu svårare med texter som från början skrivits för
levande publik och inte för en läsare. Ingrid Svenssons "Litterärt
och lesbiskt!" innehåller en beskrivning av det parisiska salongs-
livet som jag föreställer mig var utmärkt när den lästes högt, men
som i tryckt form känns obearbetad. Detsamma gäller till viss del
Anna-Maria Sörbergs i övrigt intressanta text om och samtal med
Birgitta Stenberg. Sörberg lyckas fånga sin egen beundran och sam-
tidigt ställa spännande frågor till Stenberg, men språkligt sett ger
texten intryck av att vara skriven i all hast. Det blir än mer märkligt
när den sägs vara bearbetad, publicerad och framförd flera gånger: i
Kom ut, på Salongen och på bokhandeln Hallongrottan.

Salongsberusat är en ojämn bok, den innehåller en del riktigt in-
tressanta bidrag och andra som är slätstrukna. På det hela taget är
det angenäm men inte omskakande läsning. Enligt redaktörernas
förord är *Salongsberusat* inte tänkt att vara nostalgisk, ingen drömsk
tillbakablick för de som trivdes där när det begav sig. Kvarstår då
frågan vad den *är* tänkt som. Som helhet så är den för disparat för
att försjunka i och lite för ytlig för att ge mig en sammanhållen
läsupplevelse.

Å andra sidan är nostalgin inte att förakta. För mig innebär den, i
det här fallet, att jag önskar att jag hade varit där och att något lik-
nande uppstår igen. Det är inte så illa. *Salongsberusat* avslutas med
Katarina Bonnevierts "Salongens livliga arkitektur", ett drömskt bi-
drag om queer rumslighet och arkitektur. "Copacabanas litterära
salonger var en tät iscensättning av en annan verklighet, en verklig-
het fylld av queerhet", skriver hon. Och jag tror henne.

MOA HOLMQVIST

Uppsala universitet